

körülmények közt jelentősebb eszköze a Spalato-i vasút, mint valaha. A magyar közgazdasági élet tudományos színvonalát mutatja az a tény, hogy *Havass Rezső dr.* útmutatása a legmagasabb körökben is érvényesült. Jórészt neki köszönhető, hogy a magyar-dalmát összekötő vasút magyar (horvát) területen épült, ahol a MÁV. közlekedési politikája akadálytalanul érvényesülhetett és nem Bosznián át, ahol a közös pénzügyminisztériumon át az osztrák törekvésekkel is meg kellett volna küzdeni. Hasonló szempontok vezették a Magyar Külügyi Társaságot, amikor *Havass Rezső dr.* eszméit magáévá téve, 1923 februárjában a minisztériumhoz intézett átiratában állást foglalt *Spalato* mellett. Ha *Fiuméba* megyünk, két állammal kell megegyeznünk, *Spalato*ban csak egygel. *Fiumének* egyéb hátrányai a zárt fekvés, továbbá, hogy politikai ütközőpont és hogy kikötője részben tönkrement. A háború előtt *Havass* is lelkes híve volt *Fiumének*, de miután ez a kikötő elveszett számunkra és látva az ottani lakosság hálátlanságát, rátért az *Árpádok* és *Anjouk* útjára és a dalmát kikötő mellett foglalt állást.

Nem akarunk ismétlésekbe bocsátkozni, ezért csak utalunk *Havass Rezső dr.*-nak közleményeink hasábjain és egyebütt megjelent, idevágó értekezéseire.* Napjainkban senki ezt a kérdést olyan élesen át nem látta és soha senki oly meggyőző érvekkel meg nem világította, mint ő. Fel akarjuk használni a jelen alkalmat annak megállapítására, milyen nagy jelentősége van a földrajznak a gazdasági politika irányításában és felhívni az illetékes köröket annak az útnak követésére, amelyet *Havass Rezső dr.* munkássága kijelölt.

Pécsi A. dr.

Időszakos források a Bükkfennsík déli oldalán. Ismeretes, hogy időszakos források — karsztos jelenségekkel együtt — mészkövekből fölépített hegységekben találhatók. A Bükk platója, amelyet délről majdnem K—Ny irányú magas csúcsok (*Magas Tető* 965 m, *Peskő* 856 m, *Simakő* 848 m, *Vöröskő* 694 m, *Tarkó*¹ 932 m), határolnak, dolinákkal, barlangokkal, ravaszlyukakkal, bűvőpatakokkal tarkázott tipikus karsztvidék. A csapadékvíz a fennsík mélyében több helyen összegyűl s a víztartók megtelezésekor, időszakos forrásokban bukik a felszínre. A *Fekete Len* tövében fakadó forrás jelentéktelen; nagyobb a *Vöröskőé*, víz kora tavasszal karsztvastagságban másfél méterre felszökik. (L. Szmercsányi M.: *Eger és környékének részl. kalauza.*) Valamikor bizonyára bőségesebb volt, mert másképp nem vághatta volna ki a széles *Vöröskő-völgyet*. Legérdekesebb

* Dalmácia és a magyar ipar és kereskedelem. Budapesti Szemle. 1903. — Dalmácia, különösen a Bocche di Cattaro közgazdasági jelentősége. OMKE. 1905. — A budapest—spalato-i vasút. Földrajzi Közlemények. 1906. — A magyar-dalmát összekötő vasút jelentősége. Földrajzi Közlemények. 1911. — Antivari és az új montenegrói vasút. Földrajzi Közlemények. 1909. — Magyarország és a Balkán. Földrajzi Közlemények. 1913. — Emlékezés a Magyar Földrajzi Társaság 50 éves multjára. Földrajzi Közlemények 1922. — Magyar érdekek az Adrián.

¹ A kő szót a vidék népe a szálban álló kőzet, vagy kopasz szikla jelölésére használja. Az erdős, lapos csúcsokat *bércnek* hívja.

és legnagyobb az *Imósforrás*, az *Imókó* (*Tarkótól* DK-re kb. 1 km-nyire)² lábánál. A hegy déli fele függőleges szakadéokban végződik; olyan, mintha emberi kéz derékban vágta volna át. A meredek sziklafalon a mészs- és a palarétegek dőlése jól látható. A kőzetek sárgás színe a környező zöld erdők közül élénken kír és szokatlan tájképi szépséggel örvendezteti meg a turistát. Az *Imókó* lábánál a leszakadt kővekből alakult törmelék-lejtő húzódik, amelyet elborít a sarjadzó cserjés. A lejtő tetején a leszakadt szikla barlangszájából (magassága 1 m, szélessége 0.5 m) zuhog le a forrás. (40. ábra.) Vízmennyisége változó. Július 21-én, becslésem szerint, másodpercenként 10—15 liter vizet adhatott. Ekkor azonban a nyílásnak a vízszög csak alsó harmadát foglalta el. Működése tetőpontján a barlang száját egészen kitöltötte. Ez év májusának derekán indult meg, de pár nap múlva elapadt. Júniusban ismét megeredt, rengeteg vizet adott, de július közepétől kezdve már bősége fokozatosan csökkent. A tavalyi aszályos évben egyáltalán nem működött.

A törmelék-lejtőről messzhangzó zúgással lerohanó víz jelentékeny eleven erőt képvisel. Eredetétől alig puszkalövésnyire csatlakozik hozzá a *Fekete Len* forrásvíze. A vizek első munkája a keskeny *Lök-rét* feltöltése volt. A rét folytatása a *Lök-völgy*, szurdokát hasonlóképpen a szóbanforgó vizek erodálták. A szurdok barlangos, odvas, mohával borított szikláim már megtelepül a vegetáció.

A *Lök-völgy*, helyesen szurdok, délen a három km hosszúságú, ugyan csak keskeny *Barát-rét*be megy át. (41. és 42. ábra.) Ez a völgy is elárulja az *Imó* forrásvízének eroziós nyomait. Itt azonban már az *Odor-völgy* vize is hozzákapcsolódik. A *Barát-rét* déli végénél a rövid, pár méter széles nyílású *Vaskapu* szurdok áll. Sziklái repedezettek, sok víznyelő lyuk, odú van rajtuk s a *Barát-rét* felé néző oldalon kisebb barlangnyílás tátong. A benne felhalmozott barlangi breccia és homok tömegéből *Cholnok* arra következtet, hogy valamikor nagy kiterjedésű volt. Bizonyosra vehető, hogy a barlangot az egyesült forrásvizek szétrombolták s szikláit elszállították. (V. ö. Szmracsányi i. m.)

Azonban bármilyen bőségű időszakonként a források vize, mégsem lehetett elég a völgyek feltöltéséhez és a sziklák átfűrészeléséhez. Közreműködtek ebben a *Lök-völgyben* és *Barát-réten* meggyűlő egyéb vizek is. A hosszanti völgyekbe rövid, nagy esésű, harántvölgyek torkolnak, melyek esőzések idején torrensekké válva a *Bükk* laza, törmelékes talajából nagy tömegeket szállíthattak a hosszanti völgyekbe. Munkájuk bizonyítékai a szabályos törmelékkúpok. A *Barát-rét* déli oldalán hat, az északon pedig három törmelékkúpot állapíthattam meg. A felsorolt adatokból nyilvánvaló, hogy itt évezredekken keresztül jelentékeny víztömeg dolgozott a térszín kiegyenlítésén.

Bárány László dr.

Fiume és a szomszédos kikötők forgalma. *Fiume* forgalma 1924 óta mutat számbavehető emelkedést. 1913-ban összesen 2,872.538 tonnatar-

² A 75.000-es térkép sem a hegyet, sem a forrást nem jelzi. A térkép lap revíziójára egyébként is sürgősen szükség volna. Sok a hiba és hiány!